

УДК 81'42:7.046.2=161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2663-6042.11.2019.175428>

АЛЕГОРЕМА ЯК МОВНО-ЕСТЕТИЧНА КАТЕГОРІЯ (НА МАТЕРІАЛІ ПОСТМОДЕРНОГО УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ)

Монастирська Х. Р.

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

У статті досліджено явище алегорії як художнього засобу в сучасній лінгвістиці. Проаналізовано найуживаніші конструктивні моделі, у результаті чого виокремлено основні типи семантичних відношень, репрезентованих алегорійними утвореннями. Схарактеризовано мовно-естетичні засоби вираження алегорем семантичного ускладнення в художньому тексті.

На семантичному рівні алегорем поділено на трансформовані чи нетрансформовані одиниці, до складу яких входять як репрезентативи, так і апелятиви, що тісно взаємодіють між собою та виконують образотвірну функцію в художньому тексті. З'ясовано, що значення репрезентативів полягає в тому, щоб фіксувати відповідальність мовця за інформацію про стан речей та правильність суджень. Установлено, що апелятив – це функціонально-багатозначний компонент комунікативного акту, вокативний комунікативно-прагматичний тип висловлень й мовленнєвих актів, який має низку семантичних та комунікативно-прагматичних ознак та властивостей. Алегорем-апелятиви надають художньому тексту, зокрема окремим висловленням, різноаспектних семантичних характеристик.

З оперттям на частотність уживання та форму реалізації алегорійного значення здійснено систематичні спроби класифікації алегорійних репрезентативів. Виділено власне алегорем, алегорійні порівняння, алегорійні фразеологізми, відалегорійні прикметники та дієслова, які реалізують процес алегоризації.

Власне алегорему визначено як доміную, яка без будь-яких семантичних змін окреслює особливе через загальне чи загальне через особливе. Водночас, як в алегорійному порівнянні, процес нашарування ознак відбувається за допомогою аналітичних засобів – сполучників. Окрему категорію становлять алегорійні фрази, що постають як одиниці, частинами яких є алегорем. Простежено, що відалегорійні прикметники чи епітети в умовах художнього тексту викликають конкретний мовно-естетичний ефект.

Авторська перевага вживання цих одиниць залежить від бажання відкрито чи завуальовано репрезентувати функції алегорем у тексті.

Ключові слова: художній текст, алегорія, алегорема, мовно-естетичні засоби вираження алегорем, трансформована алегорема, нетрансформована алегорема, репрезентатив, апелятив, власне алегорема, алегорійне порівняння, алегорійний фразеологізм, відалегорійний прикметник та дієслово, алегоризація, мовно-естетичний ефект, авторська перевага.

Monastyrska Kh. R. Allegoreme as a language-aesthetic category (on the basis of postmodern Ukrainian literary text). The article investigates the phenomenon of allegory as a literary means in modern linguistics. The most commonly used constructive models have been analyzed, during the analysis of the practical material the main types of semantic relations represented by allegorical formations have been singled out. The linguistic and aesthetic means of expressing the semantic complication of allegory in the literary text have been characterized.

At the semantic level, allegories have been divided into transformed or non-transformed units, which include both representatives and appellatives, they interact closely with each other and perform a figurative function in the literary text. The signification of the representatives is to record the speaker's responsibility for information about the state of affairs and the correctness of the judgments. It has been stated that appellative is a functional and multi-valued component of a communicative act, a vocative communicative-pragmatic type of statements and speech acts, which has a number of semantic and communicative-pragmatic features and properties. Allegoremes-appellatives provide a literary text, including a separate statement, with versatile semantic characteristics.

Systematic attempts have been made to classify allegorical representatives; the basis of division is the frequency of use and the form of implementation of allegorical meaning. Among the allegorical representatives, we distinguish proper allegoremes, allegoreme as a component of a comparative construction, allegoremes-phraseological units, and allegorical adjectives and verbs that implement the process of allegorization.

Proper allegoreme is defined as a dominant, which, without any semantic changes, outlines special through general or general through special. At the same time, as in the allegorical comparison, the process of layering of the features takes place with the help of analytical tools – conjunctions. Allegorical phrasemes make a separate category, which we consider as units where allegories are their parts. It has been observed that the allegorical adjectives or epithets in terms of literary text cause a specific linguistic and aesthetic effect.

The author's preference for using these units depends on the desire to represent the functions of the allegory in the text openly or covertly.

Key words: literary text, allegory, allegoreme, language-aesthetic means of allegoreme expression, transformed allegoreme, non-transformed allegoreme, representative, appellative, proper allegoreme, allegoreme as a component of a comparative construction, allegoremes-phraseological units, allegorical adjective, allegorical verb, allegorization, linguistic and aesthetic effect, author's preference.

Український постмодерний художній дискурс як багатовимірний мовний простір характеризується складністю тексту, що передбачає здатність мовних компонентів виходити за традиційні рамки та викликає посилене зацікавлення реципієнта. «Вихід із тексту», покликання на передтекст є невід'ємними компонентами на полотні інтертекстуальності, що і становить основу породження нетрадиційного тексту.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Відомо, що для українського постмодерного художнього дискурсу характерне виявлення ірраціональності художньої свідомості, зневіра в раціональному пізнанні світу, актуалізація ролі творця тексту, відтворення внутрішнього конфлікту світу та особистості, що виражається у внутрішніх пошуках людини. У художньому тексті втілено тяжіння до мовних експериментів, ускладнення синтаксичної будови, інтелектуалізацію прози [10, 8]. Для увиразнення теми, ідеї, образу, ситуації звертаємося до явища алегорії, яке слугує інструментом для цілеспрямованого прирощення смислу до основного змісту повідомлення, що і становить **об'єкт** наших пошуків. **Актуальність** дослідження зумовлено необхідністю встановлення характеристик алегорем-назв тварин та особливостей їх метафоричного вживання на позначення рис характеру людини в художньому тексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему дослідження алегорійних одиниць висвітлено у працях багатьох науковців з акцентом на певних лінгвістичних параметрах. Системні спроби диференціації понять алегорії та символу здійснено у розвідках М. Ф. Алефіренка, Е. Калера, О. Ф. Лосєва, Н. Попової, Ц. Тодорова та ін. Особливості функціонування алегорем в художньому тексті з'ясували В. Г. Гак, Н. Д. Арутюнова, О. В. Кунін, В. В. Виноградов, О. І. Смирницький, Е. Рош та ін. Аспекти алегорії на матеріалі німецької барокової драми проаналізував В. Бенямін.

Формулювання мети і завдань дослідження. **Мета** нашої розвідки полягає в розробленні системної класифікації алегорем як мовознавчої категорії, описі якісних характеристик кожної одиниці її поділу. Основне завдання такого типу розвідок – проникнути крізь оболонку у глибинний смисл тексту, щоб за допомогою алегорем розкрити його ідею, зрозуміти приховану інформацію [22, 156], адже саме алегорія як вид «інакомовлення» завжди проходить шлях дешифрування [21, 131]. Звідси для реалізації поставленої мети слід виконати такі конкретні **завдання**: розробити параметри для класифікації алегорем; з'ясувати найсуттєвіші диференційні риси алегорем з лінгвістичного погляду; установити та описати семантичні засоби реалізації алегорем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Алегорія як позначення вторинної номінації є чинником творення образності, емоційності та експресії в художньому тексті. За визначенням науковців, суть алегорії полягає в тому, що через конкретний образ уможливується розкриття абстрактного поняття, твердження [9, 16–17].

Вивчення мовно-естетичних засобів реалізації алегорем у художньому тексті з урахуванням систематизації та пояснення контекстних значень порівняно з їхньою фіксацією в тлумачних словниках дає змогу розподілити їх за структурою на трансформовані та нетрансформовані.

Для пояснення процесу впливу алегорії на художній текст та диференціації типів алегорії розроблено покроковий аналіз, який складається з таких етапів:

- визначення первинного значення номінативної одиниці, яка слугує основою алегорем;
- обґрунтування символічного значення базового номінативного елемента алегорем;
- розгляд контекстного значення, що полягає у визначенні компонентів, які становлять його ядро та периферію.

З опертям на пропонований підхід можемо представити комплексне значення алегорем та, згідно з концепцією Д. Б. Гудкова [6, 199–200], уналежнити її до класу трансформованих чи нетрансформованих одиниць.

Нетрансформовані алегорем, які також називають «канонічними», не підпадають під структурно-семантичні зміни, тоді як трансформовані зазнають перетворення, проте їх значення легко розпізнаване та відновлюване [3, 35]. Стосовно функціонування різниця полягає в тому, що трансформовані алегорем спочатку зіставляються з «канонічними», а вже потім включені в смислове ядро контексту; зазначаємо, що первинне поверхнєве значення накладає відбиток на формування смислу висловлення, а головний акцент зроблено саме на те слово чи словосполучення, яке змінює «класичне» в «канонічне». Інакше кажучи, використано прийом, названий «обманливим очікуванням» [6, 199–200].

Нетрансформованими називаємо алегорем, які у фікційній ситуації не набувають додаткових смислових нашарувань [6, 12], а відображають зафіксовані в мовній картині світу мовно-естетичні поняття. Отож нетрансформовані алегорем зберігають свою автентичну форму та не потребують дешифрування. Наприклад:

Карл Йозеф рішуче рубонув повітря і сказав: «Гаразд, гаразд, я винен, я тепер ніякий не європеець, а п'яна свиня!». Цього вистачило, аби ментор урешті відстав. Самокритичність – ось на чому йому, виявляється, залежало (Ю. Андрухович. «Дванадцять обручів»).

Основу виникнення трансформованих алегорем, як зазначає В. І. Кононенко, становлять «традиційні культурами, які, входячи в сучасні тексти, частково втрачають набуті раніше смисли, піддаються новій метафоризації та символізації, змінюючи сполучуваність» [11, 23]. Тому для розуміння значення таких алегорем слід декодувати авторське повідомлення, зокрема його структуру, форму та смисл компонентів, які перебувають у тісному зв'язку між собою та безпосередньо впливають на домінуючу сему, нашаровуючи додаткові конотації. Звернімося до тексту:

Така чудесна різдвяна листівка зі звітуючим радість янголом, наче з якогось іншого світу. Зате я, ідіот, нікуди не виїхав. Я надійна одиниця електро-

рату, по таких, як я, ще не одна **мавна** видереться на верхні гілки влади (Л. Костенко. «Записки українського самашедшого»).

Оскільки об'єкт наших розвідок становлять алегоріми, основою яких є лексичні одиниці на позначення представників тваринного світу, послуговуємося класифікацією зоморфізмів, запропонованою Т. Ю. Міхєєвою [13], що дає підстави поділити алегоріми на апелятивні та репрезентативні; останні, згідно з концепцією К. Бюлера, існують автономно та паралельно один одному [1, 33].

Репрезентативні як структурні компоненти процесу репрезентації надають адресатові інформацію щодо реального стану справ [18, 170]. Комунікативне значення репрезентативів полягає в тому, щоб «зафіксувати (різною мірою) відповідальність мовця за повідомлення про стан речей та правильність висловленого судження» [19, 242–264]. Так, Дж. Серль термін *репрезентатив* розуміє як іллокутивні типи, орієнтовані на шляху від дійсності до висловлення, які передбачають у мовця наявність відповідної думки, метою якої є відображення стану справ у світі, чий пропозиційний зміст нічим не обмежений [19, 242–264].

У процесі наукової розвідки здійснено систематичні спроби класифікації алегорійних репрезентативів. Підґрунтям поділу слугує частотність уживання та форма реалізації алегорійного значення. У групі алегорійних репрезентативів розрізняємо: власне алегоріми, алегоріми, що є компонентами порівняльних конструкцій, алегорійні фразеологічні звороти, відалегорійні прикметники та дієслова.

Запропоновану послідовність розгляду алегорійних реалізацій пояснюємо тим, що власне алегоріма визначена як домінанта, без будь-яких семантичних змін, яка на основі перенесення ознак окреслює особливе через загальне чи загальне через особливе [16, 225]. Водночас, як в алегорійному порівнянні, процес нашарування ознак відбувається за допомогою аналітичних засобів – сполучників, які уможливають присвоєння об'єкту порівняння нових якісних ознак. Щодо алегорійних фразеологізмів, відалегорійних прикметників та дієслів, то їх можна кваліфікувати як опосередковані носії алегорійного значення домінанти.

Звернімося для прикладу до тексту роману В. Дрозда «Самотній вовк» та проаналізуємо власне алегоріму РИБА/ (-КА):

*Але ви **рибка** з акваріума, і вам здається, що по той бік скляної стінки у **рибах** тече гарячіша кров. А кров у всіх однакова, температура її давно відома. Замолоду всі ми дивимося на світ крізь рожеві окуляри, проте з роками їх знімаємо. Діалектика буття, як казав мій покійний товариш Петро Харлан.*

На першому етапі схарактеризуємо семантичну структуру слова *риба* – 'водяна хребетна тварина, яка дихає жабрами і має плавці та шкіру, звичайно вкриту лускою' [25, VIII, 526]. У словнику символів знаходимо, що *риба* позначає млявість, мовчазність, безвольність [24, 681]. Цю лексему використовують також на позначення людини в'ялої, яка зовні не виявляє емоцій [25, VIII, 526]. У запропонованому контексті прирощення нових смислів зумовлено

взаємодією основної семи з контекстними конотаціями. Важливу роль у тексті відіграє вживання деминутива *рибка*, за допомогою якого підвищено ступінь експресивності. Бачимо, що зміщення смислових акцентів відбувається внаслідок сполучення з атрибутом з *акваріума*, який функціонує як імпліцитний дискриптив (*акваріум* – '1. скляна посудина або штучне водоймище для утримання й розведення риб, водяних тварин і рослин; 2. спеціальний заклад, в якому вивчають і демонструють водяних тварин і водяні рослини' [25, I, 26]).

Проаналізуємо: сполучення лексичних одиниць *рибка* (семи: 'хребетна тварина', 'млявість', 'інертність') + з *акваріума* (семи: 'середовище проживання', 'обмеженість'), відтак експліковано образ людини, яка зростала та проживає в певному середовищі, її коло знайомств обмежено кількістю людей, чий зацікавлення не відрізняються від її власних, динамізм висловлення підсилено семою 'мрійник' (від предикатів *здається, що по той бік скляної стінки тече гарячіша кров; дивитися на світ крізь рожеві окуляри*) й асоціатів 'молодість', 'неосвіченість' (від сполучень *замолоду всі ми дивимося ... крізь рожеві окуляри; проте з роками їх знімаємо*).

Спіраючись на твердження В. І. Кононенка стосовно нагромадження імпліцитного змісту в тканині художнього тексту, стверджуємо, що будь-яке, навіть стале порівняння вміщає в собі потенції образності, «які можуть розкриватися внаслідок самої здатності порівняння, в нашому випадку, алегорійного, розширюватися до меж метафоричного вживання» [12, 17–18].

Наведемо приклад алегорійного порівняння з метою засвідчити твердження, що стандартизоване за змістом порівняння формує ускладнену структуру, яка втілює прихований образ:

Я впала, так і не дійшовши до вершини, я падала так довго, скільки тривав грюкіт і голос Мартофляка, але він усе-таки дійшов, і я була рада, що так сталося, що принаймні він один з нас двох побував там, на вершині, я дала йому це щастя, він дійшов, він вдячно терся об мене, як найвірніший пес, а я лиш повторювала «що будемо робити, що будемо робити»... (Ю. Андрухович. «Рекреації»).

Запропонований К. Г. Городенською аналіз розгорнутого порівняння як предикативної частини вважаємо доцільним застосувати в аналізі алегорійних утворень. Реалізоване в контексті запропонованого художнього тексту алегорійне порівняння функціонує за такою схемою: *вдячно терся об мене, як найвірніший пес* ← чоловік треться + найвірніший пес [5, 46–47]. Комбінація предиката *тертися* та номінатива *пес* із залученням порівняльного сполучника *як* вказує на пряме отождоження людини і собаки.

Можна погодитися, що відокремлення «живих» порівнянь від стереотипів, стійких висловів, які позбавлені образного смислу, вимагає з'ясування асоціативного співвідношення референта й корелята [3].

Схарактеризуємо запропоноване в художньому тексті Ю. Андруховича порівняння: *Він вдячно терся об мене, як найвірніший пес*; це типовий приклад алегорійного порівняння. Визначаємо домінуючу

сему лексеми *собака*, похідною від якої є лексема *пес*: *собака* – ‘домашня тварина родини собачих, яку використовують для охорони, на полюванні і т. ін.’ [25, IX, 430]. Враховуємо, що лексеми *пес* додатково властива негативна конотація: ‘про погану, негідну людину, що своїми вчинками, діями викликає обурення й загальний осуд’ [25, VI, 340]. Аналізуючи контекст художнього тексту, розуміємо, що постає ще одне значення, яке є стереотипним у нашому суспільстві: собака – найвірніший друг людини; цілком логічно, що виникають асоціації з безкорисливою любов’ю, яка нічого не вимагає взамін. Вислів *найвірніший пес* у нашому випадку набуває, однак, конотації корисливої людини, яка прагне задоволення своїх особистих потреб із тим, щоб вплинути на співрозмовника. Отже, епітети залучено як засіб посиленого експресивного порівняння.

Керуючись положенням Т. Ю. Докуніної, визначаємо порівняння, які реалізуються за допомогою сполучників та модальних-порівняльних часток *як, мов, неначе* та ін.; та синсемантичних слів [7, 166]. Синсемантичні слова – повнозначні компоненти, які характеризуються семантичною недостатністю, не можуть самостійно зреалізувати свою семантику, потребують компенсації змісту іншими залежними словами в певній граматичній формі (зазвичай за допомогою відмінків залежного слова) [8, 42].

Окрему категорію становлять алегорійні фраземи, що їх розглядаємо як одиниці, частинами яких є алегоремеми.

Як зазначають мовознавці, образний сенс фраземи розкривається в разі руйнації її внутрішньої оболонки, тільки тоді відбувається усвідомлене повернення до її мотивації; на ґрунті первинних значень слів, що стали компонентами звороту, розкривається новий зміст; образність фраземи в нових словосполученнях остаточно не втрачається; в новому тексті залишається «залишок» образності, який і створює мовно-естетичний ефект [12, 20–21]. Розглянемо текст:

Смаленого вовка він не бачив, той гоголівський самашедший. У нього собачки листуються й розмовляють. А у нас тут люди гавкають. Вчора обгавкала продавщиця. Обматюкав якийсь шофера. У нас тут такі бувають персонажі, хоч намордник їм на фізіономію одягай (Л. Костенко. «Записки українського самашедшого»).

У Словнику фразеологізмів української мови знаходимо таке значення фразеологізму: «*не бачити смаленого вовка* – бути недосвідченим, зазнавати труднощів, випробувань у житті» [27, 25]. Задля встановлення алегорійного смислу фраземи береться до уваги контекст: порівнюємо вживання лексеми *собачка* у прямому значенні з вживанням від-алегорійних предикатів з компонентами *гавкають, обгавкала*, які описують дії людини, входять в алегорійний контекст, створюють розширену алегорему, додаткові конотації виникають у вислові *намордник + їм + на + фізіономію + одягай*. Отож людина уподібнюється до тварини, а саме до собаки, однак алегорійна фразема, вжита для контрасту, по-новому характеризує явище, додаючи до його номінативно-ядра суттєві оцінні конотації.

Звернімося до відалегорійного прикметника чи епітета, який в умовах художнього тексту викликає конкретний мовно-естетичний ефект. Навіть у функції постійного епітета такі утворення набувають стилістичної маркованості, перебуваючи у зв’язку із народною традицією, оскільки абстрактний характер таких епітетів, «насичених психологічним, асоціативним змістом, не здається простим, побудованим лише на зовнішніх характеристиках людей, тварин чи явищ природи» [2, 177]. Розглянемо приклад:

*Мліючи від нетерплячки, Слава розиматовує конверт і довідується, що успішно пройшов творчий конкурс. Всесоюзних масштабів прізвисьце, відоме йому зі шкільних хрестоматій, що значиться у підписі, робить нашого лірика просто-таки **збаранілим** від щастя. Улітку він покидає свій завошивлений, зачуханий, свій задрипаний Партизанськ чи Мухоморськ, місто хіміків, і вирушає на завоювання Москви. Фотокартку з Люсею-Нюсею зберігає в найнесподіваніших місцях* (Ю. Андрухович. «Московіада»).

Завдяки відалегорійному епітету, який стає вдалим засобом створення негативного іронічного ефекту, текст набуває додаткової емотивності. Проаналізуємо функцію відалегорійного прикметника-експресива.

Лексема *збаранілий* походить від власне алегоремеми БАРАН, що позначає, по-перше, ‘самця вівці’, по-друге, ‘нерозумну, слабкодуху людину’ [25, I, 103]. Відалегорійний прикметник викликає іронічний ефект, автор таким чином висміює реакцію персонажа на звістку про успішну здачу випробувань, показує, що він втрачає здоровий глузд від щастя.

Слідом за репрезентативом виділяємо ще одну групу алегорем – апелятиви. Беручи за основу класифікацію комунікативно-інтенціональних типів висловлення, Л. П. Рижова визначає апелятив як функціонально-багатозначний компонент комунікативного акту, як вокативний комунікативно-прагматичний тип висловлень й мовленнєвих актів, що має низку семантичних та комунікативно-прагматичних ознак та властивостей [17, 14]. На думку М. С. Скаба, функціональна сфера апеляції становить сукупність мовних одиниць різних ярусів, використовуваних мовцями для виконання спеціального комунікативного завдання – установити, підтримувати та регулювати мовленнєвий контакт між учасниками спілкування [20, 6]. Алегоремеми-апелятиви надають художньому тексту, зокрема окремим висловленням, різнопланових семантичних характеристик. Порівняйте:

Ось вона, моя люба сестра, що сьогодні буде в студії зі мною і з вами, ось вона вже йде, гряди, голубице (заграв церковний гімн), *гряди, солодка моя, тіло моє вже чекає на тебе, вже кохає тебе, як ніхто не кохав через тисячі літ, о гряди!* (О. Забужко. «Я, Мілена»).

За словником, *голуб* – ‘птах ряду голубоподібних з різнобарвним пір’ям та великим волом’. Периферійна конотативна сема: ‘зображення білого голуба – символ миру’ [25, II, 118]. В О. Забужко образ голубки стає уособленням почуттів любові, прагнення до створення сім’ї. Алегоремеми-апелятив *голубице* позначає набір сем ‘чистота’, ‘кохання’, ‘ніжність’, ‘вірність’ та ‘ласка’.

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Отже, репрезентативи та апелятиви входять до складу трансформованих чи нетрансформованих одиниць, тісно взаємодіють між собою та в тканині сучасного постмодерного тексту виконують образотвірну функцію. Поділ алегорійних

одиниць на власне алегоремі, алегорійні порівняння, алегорійні фразеологізми, відалегорійні прикметники та дієслова дає змогу відслідкувати процес алегоризації. Авторська преференція використання цих одиниць залежить від бажання відкрито чи завуальовано репрезентувати функції алегорем у тексті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюлер К. Теория языка. Репрезентативная функция языка / Карл Бюлер. – М. : Прогресс, 1993. – 501 с.
2. Василько З. Символіка фольклорного образу / Зоряна Василько. – Львів : Друк, 2004. – 392 с.
3. Великорода Ю. М. Прецедентні феномени в американському медійному дискурсі (на матеріалі часописів «Time» та «Newsweek») : дис. ... канд. філол. наук : спеціальність 10.02.04 «Германські мови» / Юрій Михайлович Великорода. – Львів, 2012. – 219 с.
4. Голубовская И. А. Этнические особенности языковых картин мира / И. А. Голубовская. – К. : Издательско-полиграфический центр «Киевский университет», 2002. – 293 с.
5. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови : [монографія] / К. Г. Городенська. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 205 с.
6. Гудков Д. Б. Прецедентные феномены в языковом сознании и межкультурной коммуникации : дисс. ... доктора филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / Дмитрий Борисович Гудков. – Москва, 1999. – 400 с.
7. Докуніна Т. Ю. Порівняльні конструкції з субстантивним словосполученням в оповіданнях В. Винниченка / Т. Ю. Докуніна // Наука і сучасність : [зб. наук. праць]. – 2003. – Т. 50. – С. 165–169.
8. Іваницька Н. Л. «Повнозначне слово» із позиції сучасного осмислення його лінгвальної сутності / Н. Л. Іваницька // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2009. – Вип. 1. – Кн. 1. – С. 39–47.
9. Квятковский А. П. Поэтический словарь / А. П. Квятковский. – М. : Сов. энцикл., 1966. – 375 с.
10. Кондратенко Н. В. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу : [монографія] / Н. В. Кондратенко. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – 320 с.
11. Кононенко В. І. Текст і образ / В. І. Кононенко. – Київ ; Івано-Франківськ : Вид-во ПНУ ім. В. Стефаника, 2014. – 192 с.
12. Кононенко В. І. Лінгвопоетичні етюди / В. І. Кононенко. – Київ – Івано-Франківськ : Вид-во ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. – 304 с.
13. Міхеєва Т. Вираження зооморфізмів засобами української мови в текстах Нового Заповіту та Книги Псалмів [Електронний ресурс] / Тетяна Міхеєва // Науковий вісник Чернівецького університету. Романо-слов'янський дискурс. – [Чернівці : Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича : Вид-во ЧНУ, 2016]. – Вип. 772. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_rsd_2016_772_28
14. Павлюх Н. М. Концепція естетичного сприйняття у творчості Ганса-Георга Гадамера / Н. М. Павлюх // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету : Філологічні науки. – Бердянськ, 2014. – № 3. – С. 220–228.
15. Пастух Н. А. Зооморфні образи в українському фольклорі. Образ зозулі. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.07 «Фольклористика» / Н. А. Пастух. – Львів, 2001. – 20 с.
16. Пастух Н. Феномен зоологізму у міфології та культурі (теоретичний аспект) / Надія Пастух // З його духа печаттю ... : [зб. наук. праць на пошану Івана Денисюка : у 2 т.]. – Львів, 2001. – Т. 2. – С. 114–122.
17. Рыжова Л. П. Обращение как компонент коммуникативного акта : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / Л. П. Рыжова. – Москва, 1982. – 15 с.
18. Серль Дж. Р. Классификация иллокутивных актов / Дж. Р. Серль // Новое в зарубежной лингвистике. – Москва, 1986. – № 17. – С. 170–194.
19. Серль Дж. Р. Основные понятия исчисления речевых актов / Дж. Р. Серль // Новое в зарубежной лингвистике. – Москва, 1986. – № 18. – С. 242–264.
20. Скаб М. С. Функціональна сфера апеляції в українській мові (семантика, граматики, прагматика, стилістика) : автореф. дис. ... докт. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / М. С. Скаб. – Київ, 2002. – 34 с.
21. Фатеева Н. А. Интертекст в мире текстов: Контра-пункт интертекстуальности / Н. А. Фатеева. – [3-е изд.]. – М. : КомКнига, 2007. – 280 с.
22. Цыренова А. Б. Аллюзия как средство выражения авторской интенции (на материале английского языка) / А. Б. Цыренова // Вестник ЧГУ. Сер. : Филология. Искусствоведение. – Череповец, 2010. – № 21 (202). – С. 155–161.
23. Bachmann-Medick D. Kultur als Text / Doris Bachmann-Medick. – Tübingen und Basel : A. Francke Verl., 2004. – 350 S.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

24. Енциклопедичний словник символів культури України / [за заг. ред. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, В. В. Куйбіди]. – [5-е вид.]. – Корсунь-Шевченківський : ФОП Гаврищенко В. М., 2015. – 912 с.
25. Словник української мови : в 11 т. / [за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
26. Словник української мови : в 20 т. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=662&page=28>
27. Словник фразеологізмів української мови / [уклад. : В. М. Білоноженко та ін.]. – К. : Наук. думка, 2003. – 786 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Андрухович Ю. Московіада : [роман жахів] / Юрій Андрухович. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2006. – 151 с.
2. Андрухович Ю. Дванадцять обручів : [роман] / Юрій Андрухович. – К. : Критика, 2003. – 317 с.
3. Андрухович Ю. Рекреації : [романи] / Юрій Андрухович. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1997. – 104 с.
4. Дрозд В. Вовкулака (Самотній вовк) : [роман] / Володимир Дрозд // Вибрані твори : у 2-х т. – К. : Рад. письменник, 1989. – Т. 1 : Крик птаха в сутінках. Катастрофа. Вовкулака (Самотній вовк). – С. 311–457.
5. Забужко О. Тут могла б бути ваша реклама : [збірка] / Оксана Забужко. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2014. – 316 с.
6. Костенко Л. Записки українського самашедшого / Ліна Костенко. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2010. – 416 с.